

Nr 39.

Godkänd av första kammaren den 18 december 1918.

Godkänd av andra kammaren den 19 december 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av försäljningspriset för bränslekommissionens ved, dels ock två i anledning därav väckta motioner.

(Andra särskilda utskottets utlåtande nr 11.)

Till Konungen.

I en den 15 november 1918 till riksdagen avlåten proposition (nr 31) har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att bränslekommissionens vedlager må försäljas till de nedsatta pris, som av Eders Kungl. Maj:t prövas lämpliga med hänsyn till såväl de ändrade förhållandena å bränslemarknaden som önskvärdheten av ett lättande utav dyrtidens tryck, särskilt i fråga om de mindre bemedlade.

Till grund för den prisnedsättning å bränslekommissionens ved, som Eders Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att medgiva, anföras i propositionen tvenne skilda skäl: å ena sidan det förändrade läget å bränslemarknaden, som förutsättes kunna försvåra en realisation av bränslekommissionens vedlager till nu gällande priser; å andra sidan en önskan att genom prisnedsättning lätta dyrtidens tryck särskilt ifråga om de mindre bemedlade. Då emellertid en prisnedsättning skulle komma

att medföra förlust å bränslekommissionens rörelse, och därigenom bränslekommissionens av riksdagen förskjutna rörelsekapital ej helt skulle kunna av bränslekommissionen återbetalas, har Eders Kungl. Maj:t ansett en sådan prisnedsättning ej kunna vidtagas utan riksdagens medgivande.

När riksdagen vid olika tillfällen beviljat bränslekommissionen krediter för dess verksamhet, har, såsom också i propositionen framhålls, förutsättningen varit den, att det försträckta kapitalet efter avveckling av bränslekommissionens verksamhet skulle till statsverket återbetalas, och att bränslekommissionens rörelse alltså ej skulle medföra någon förlust för statsverket.

I själva verket har denna förutsättning ej kunnat upprätthållas. Frågan huruvida det försträckta kapitalet oavkortat skall kunna återbetalas av bränslekommissionen är icke beroende på, huruvida riksdagen nu bifaller propositionen eller ej: alldeles oavsett riksdagens åtgärd är läget redan nu sådant, att bränslekommissionens rörelse ej kan tänkas avvecklad utan en mycket betydande förlust.

En av orsakerna härtill ligger i Eders Kungl. Maj:ts förordning den 13 juli 1917 och brev den 7 september 1917 samt den 20 juni 1918 angående försäljning till visst lågt pris av vissa kvantiteter ved till hushållsändamål.

På grund av nämnda förordning och förstnämnda brev försålles under bränsleåret 1917—1918 s. k. kortved till en kvantitet av 1.8 miljoner kubikmeter, medförande en förlust av cirka 10 miljoner kronor. Bränslekommissionens avsikt att täcka denna förlust genom att belasta den till industriella ändamål försålda veden med en tilläggsavgift av kronor 1.65 pr kubikmeter och genom en licensavgift av kronor 4 per kubikmeter ved, som av industrien själv anskaffats, — en utväg, vars laglighet och lämplighet på goda grunder ifrågasatts — har endast delvis kunnat förverkligas: endast en ringa del av förlusten har härigenom kompenenserats, medan en annan del blivit täckt genom andra avgifter, som av bränslekommissionen pålagts handeln med bränsle i riket.

En mycket större förlust kommer att drabba bränslekommissionen genom försäljning av den kortved för bränsleåret 1918—1919, varom Eders Kungl. Maj:ts brev av den 20 juni 1918 förordnar. Bränslekommissionen beräknar försäljningen av denna kortved komma att uppgå till omkr. 3 miljoner kubikmeter, medförande en förlust av cirka 25 miljoner kronor. Hela denna summa kan praktiskt taget betraktas som nettoförlust.

Redan genom dessa av Eders Kungl. Maj:t vidtagna åtgärder i syfte att lätta dyrtidens tryck drabbas alltså bränslekommissionens rörelse av en förlust, som ej på annat sätt kan gottgöras och varigenom omöjlig-

göres för bränslekommissionen att oavkortat återbetala sitt rörelsekapital på sätt riksdagen förutsatt vid detta kapitals försträckande.

Detta omöjliggöres emellertid även av andra orsaker. Sedan bränslekommissionen år 1917 fastställt de bränslepriser, som sedermera varit gällande, ha de av kriget framkallade förhållandena medfört en stark stegring av fraktkostnaderna. Vid prissättningen av annan ved än kortved har visserligen bestämts att priset skulle jämkas i enlighet med fraktkostnadernas växlingar. Det har emellertid visat sig omöjligt att helt och hållet uttaga de stegrade fraktkostnaderna genom högre pris. På denna grund torde redan nu försäljningen även av annan ved än kortved i flera fall medföra förlust. Den fortsatta stegringen av kostnader även på andra områden, såsom arbetslöner och körslor, torde ytterligare komma att verka i samma riktning.

De höjda fraktkostnaderna ha även bidragit att skärpa en särskild svårighet, som ytterst härleder sig från det av bränslekommissionen tillämpade systemet vid avverkningarna. Dessa ha till stor del bedrivits på trakter, särskilt inom Norrland och Dalarne, där redan med normala fraktpriser ett fullt tillgodogörande av den avverkade veden tvivelsutan skulle stött på stora svårigheter, och där bortforslingen med nu gällande fraktsatser, i den mån den överhuvud kan verkställas, skulle bli synnerligen förlustbringande. Det minskade försäljningsvärdet å dessa partier innebär en betydande förlust för bränslekommissionens verksamhet.

Vilka förluster bränslekommissionen redan lidit eller kan komma att lida vid realisering av annan bränslekommissionens egendom än bränsle, därom saknar riksdagen möjlighet att yttra sig. Ett bedömande i detalj av bränslekommissionens ställning har försvarats därav, att något bokslut för bränsleåret 1917—1918 ännu icke föreligger.

Riksdagen har med det anförda velat framhålla, att redan nu, oberoende av en eventuellt lägre prissättning å bränslekommissionens återstående vedlager, bränslekommissionens rörelse medfört en förlust, varigenom en betydande del av det av riksdagen försträckta rörelsekapitalet måste anses ha gått förlorat.

Redan vissa av de förhållanden, som här anförts, omöjliggöra ett fasthållande vid de av bränslekommissionen nu fastställda priserna och kräva en sänkning av dessa. De omnämnda vedpartierna inom Norrland och Dalarne, enligt uppgift uppgående till några miljoner kubikmeter, som på grund av sitt läge ej kunna transporteras och avyttras på bränslemarknaden, måste givetvis realiseras till andra ändamål. Att detta i många fall ej kan ske annat än till nedsatt pris, torde vara uppenbart.

Ett längre dröjsmål med realiserandet skulle i fråga om vissa partier, särskilt av okluven och obarkad ved, säkerligen komma att medföra en försämring av vedens kvalitet med ty åtföljande ytterligare förlust.

Men även med fränseende av dessa visserligen betydande men dock speciella fall kan en friare prissättning av bränslekommissionens ved med rätt till sänkning av priserna vara av tidsomständigheterna påkallad. I den mån den återgång mot normala förhållanden på bränslemarknaden, som betingas av världskrigets avslutande, medför ökad tillgång på stenkol och sänkta stenkolspriser, torde bränslekommissionens nuvarande priser på ved ej kunna upprätthållas annat än genom en för landet skadlig tvångsprissättning. Under sådana förhållanden måste bränslekommissionen givas rätt att försälja sin ved till priser, som motsvara marknadsläget och som möjliggöra en realisation med minsta förlust.

I vad mån dessa redan lidna eller blivande förluster kunna läggas bränslekommissionen till last eller äro att hänföra till orsaker, varöver bränslekommissionen ej kunnat råda, därom har riksdagen ej velat uttala sig. Dock vill riksdagen erinra därom, att i den mån det av bränslekommissionen och riksvärderingsnämnden fastställda rotpriset varit för högt, såsom senast överrevisorerna framhållit, har den därpå grundade ökade vedkostnaden hittills i huvudsak drabbat den vedköpande allmänheten, men att denna ökade kostnad i och med en prissänkning kommer att drabba statsverket som en direkt förlust.

Av det anförda torde framgå, att riksdagen finner det av omständigheterna påkallat att medgiva, att bränslekommissionens vedlager må, där så erfordras, försäljas till nedsatt pris. Riksdagen förutsätter dock, att, med beaktande av de direktiv, som givits bränslekommissionen vid dess tillsättande, avvecklingen kommer att bedrivas på ett fullt affärsmissigt sätt.

I propositionen hemställes om riksdagens medgivande att vid bränslekommissionens framtida prissättning å ved hänsyn även måtte få tagas till önskvärdheten av ett lättande av dyrtidens tryck särskilt i fråga om de mindre bemedlade.

Riksdagen får i detta avseende hänvisa till de åtgärder, som redan av Eders Kungl. Maj:t vidtagits, senast genom kungl. brevet av den 20 juni 1918 angående tillhandahållande av billig hushållsved. Beträffande de ytterligare åtgärder, som i propositionen antydast, får riksdagen hänvisa till bränslekommissionens skrivelse till chefen för finansdepartementet av den 21 november 1918. För den händelse en utvidgad utdelning av ved till nedsatt pris skall äga rum, förordar bränslekommissionen, att

den genom Eders Kungl. Maj:ts brev av den 20 juni 1918 medgivna rätten till vedkort fördubblas, med undantag dock beträffande personer med minst 5,000, resp. 7,000, kronors inkomst. Bränslekommissionen beräknar, att på grund av denna utsträckta rätt $1\frac{1}{2}$ à 2 miljoner kubikmeter skulle komma att uttagas, vållande bränslekommissionen en ytterligare förlust av 12 à 16 miljoner kronor. Då den kvantitet, som beräknas bli uttagen å vedkort enligt nu gällande förordning, uppgår till cirka 3 miljoner kubikmeter och rättigheten, enligt detta bränslekommissionens förslag, skulle i det närmaste fördubblas, synes bränslekommissionens beräkning av den sannolika förlusten vara snarare låg än hög.

Riksdagen kan icke finna, att en utsträckt vedutdelning av denna art till nedsatt pris och medförande en så betydande statsutgift är tillräckligt motiverad eller av förhållandena påkallad, desto mer som den rätt till sänkning av bränslekommissionens vedpriser, som riksdagen anser sig böra medgiva, vid sin tillämpning torde komma att medföra en allmän lättnad å bränslemarknaden.

Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition har alltså icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, utan får riksdagen härmed tillkännagiva för Eders Kungl. Maj:t, att riksdagen medgiver, att bränslekommissionens vedlager må försäljas till pris, som av Eders Kungl. Maj:t prövas lämpliga med hänsyn till en affärsmässig avveckling av bränslekommissionens verksamhet.

Stockholm den 19 december 1918.

Med undersåtlig vördnad.